

УДК 351.84:364.4:355.415.8(477)
DOI: 10.31673/2786-7412.2026.014710

Дмитро ПРОКОПОВИЧ-ТКАЧЕНКО

кандидат технічних наук, доцент,
завідувач кафедри кібербезпеки та інформаційних технологій
Університету митної справи та фінансів,
старший науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут
інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України»,
докторант кафедри систем та технологій кібербезпеки
Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій
ORCID ID: 0000-0002-6590-3898
e-mail: omega2417@gmail.com

Dmytro PROKOPOVYCH-TKACHENKO

PhD in Technical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of
Cybersecurity and Information Technologies University of Customs and Finance,
Senior Research Fellow State Scientific Institution «Institute of Information,
Security and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine»,
Doctor of Science Candidate at the Department of Cybersecurity Systems and
Technologies State University of Telecommunications
ORCID ID: 0000-0002-6590-3898
e-mail: omega2417@gmail.com

Віктор ІВЧУК

аспірант кафедри управління та адміністрування
Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»
ORCID ID: 0009-0006-8920-1934
e-mail: ivchuk1307@ukr.net

Viktor IVCHUK

postgraduate student of the Department of Management and Administration
of the Communal Higher Educational Institution «Vinnytsia Academy of Continuous
Education»
ORCID ID: 0009-0006-8920-1934
e-mail: ivchuk1307@ukr.net

Ірина СВІТЛАК

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Західноукраїнського національного університету
ORCID ID: 0000-0002-4408-6868

Iryna SVITLAK

Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Jurisprudence and Humanities of the Vinnytsia Education and Research Institute of Economics of West Ukrainian National University
ORCID ID: 0000-0002-4408-6868

Володимир САРИЧЕВ

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри економіки та економічної безпеки
Університету митної справи та фінансів*
ORCID ID: 0000-0002-8544-9901

Volodymyr SARYCHEV

*Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of Economics and Economic Security
of the University of Customs and Finance*
ORCID ID: 0000-0002-8544-9901

Олег ПОПЛАВСЬКИЙ

*Кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри військової підготовки
Університету митної справи та фінансів*
ORCID ID: 0000-0002-9023-9992

Oleh POPLAVSKYI

*PhD in History, Associate Professor,
Head of the Department of Military Training of the University of Customs and Finance*
ORCID ID: 0000-0002-9023-9992

**НАВІГАЦІЯ ПРАВ І ПОСЛУГ
ДЛЯ ЗВІЛЬНЕНИХ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ:
МОДЕЛЬ ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНОГО СЕРВІСУ**

**NAVIGATION OF RIGHTS AND SERVICES
FOR RELEASED POWS: A HUMAN-CENTERED SERVICE MODEL**

Анотація. У статті обґрунтовано людиноцентричну модель прийому військовополонених після обміну як цілісний управлінський алгоритм, що поєднує безпекові процедури, медичну стабілізацію, психологічну підтримку, правову навігацію, документальну інтеграцію та подальший соціальний супровід. Вихідною проблемою визначено фрагментарність дій різних суб'єктів, що спричиняє затримки рішень, дублювання функцій і ризики вторинної травматизації. Методологічну основу становлять системний та інституційний підходи з фокусом на розподілі ролей, відповідальностей і підзвітності, а також процесний і ризик-орієнтований підходи для виокремлення критичних точок на етапах «перший контакт – стабілізація – інтеграція – супровід – оцінювання». Запропоновано інституційну архітектуру моделі у вигляді семи взаємопов'язаних

блоків прийому та механізм координації через визначений центр відповідальності. Окреслено інструменти державного управління (нормативні, організаційні, економічні, комунікаційні, технологічні) та підходи до оцінювання якості реалізації без використання недоведених кількісних показників. Практична цінність полягає у можливості застосування результатів для розроблення міжвідомчих протоколів, стандартів прийому і програм реінтеграції, а також для удосконалення сервісної навігації прав і послуг для звільнених осіб.

Ключові слова: людиноцентричність; координація; підзвітність; реінтеграція; безпека; стабілізація; навігація; процедура; адаптація; реабілітація; ризики

Abstract. *The paper substantiates a human-centered model for the reception of released prisoners of war after exchange as a coherent public administration algorithm that integrates security procedures, medical stabilization, psychological assistance, legal navigation, documentation, and long-term social follow-up. The starting point is the fragmentation of responsibilities across institutions, which leads to delayed decisions, duplicated functions, and risks of secondary traumatization. Methodologically, the study relies on systemic and institutional approaches to clarify roles, responsibilities, and accountability, complemented by a process approach and a risk-based perspective to identify critical points along the stages «first contact – stabilization – integration – support – assessment» The model is operationalized through seven interconnected reception blocks and a coordination mechanism centered on a designated responsibility hub enabling information exchange and synchronized actions among relevant agencies and partners. The article outlines governance instruments (regulatory, organizational, economic, communication, and technological) and proposes evaluation metrics focused on timeliness, accessibility of information, consistency of interagency interaction, user experience, and sustainability of reintegration-without introducing unverified numerical indicators. The findings can be used to design interagency protocols, reception standards, and reintegration programs, and to improve step-by-step navigation of rights and services for released persons.*

Keywords: *humancentered; coordination; accountability; reintegration; security; stabilization; navigation; procedure; adaptation; rehabilitation; risks*

Постановка проблеми. Повернення військовополонених після обміну становить одну з найскладніших проблем сучасного державного управління та національної безпеки, оскільки цей процес вимагає не лише формального виконання процедур, а й забезпечення гідності та цілісного відновлення особи. Це зумовлює необхідність подолання фрагментарності дій різних суб'єктів, що наразі спричиняє затримки у прийнятті рішень, дублювання функцій та ризики вторинної травматизації звільнених осіб. Водночас вивчення міжнародних стандартів гуманного поводження та національного досвіду реінтеграції дає змогу ідентифікувати ефективні управлінські підходи, з огляду на що системне узагальнення практик і досліджень сприятиме побудові єдиного передбачуваного маршруту для людини в критичних умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання поводження з військовополоненими та їхньої подальшої реінтеграції є предметом активної уваги як міжнародних інституцій, так і українських дослідників, які розглядають його з позицій міжнародного гуманітарного права, психологічної реабілітації та

публічного управління. Зокрема, правову рамку та етичні аспекти допомоги деталізують матеріали МКЧХ та положення III Женевської конвенції. Натомість аналіз динаміки обмінів та системних порушень прав людини здійснюється у щорічних доповідях Уповноваженого ВРУ з прав людини та звітах Моніторингової місії ООН. Водночас Клименко І. досліджує інноваційні підходи до реабілітації військовополонених, а Куркова К. М. та Луценко-Миськів Л. І. акцентують увагу на механізмах соціальної адаптації військовослужбовців у післявоєнний період. Своєю чергою Крук І. М. та Григус І. М. розглядають сучасні погляди на психологічну реабілітацію осіб із посттравматичним стресовим розладом, що доповнюється аналітичними розробками організації GLOBSEC щодо ефективності лікування ветеранів.

З огляду на результати попередніх досліджень та системні виклики у сфері післязвільнювального відновлення, **метою статті** є обґрунтування та конструювання інтегрованої людиноцентричної моделі прийому звільнених військовополонених після обміну як цілісного управлінського алгоритму в системі публічного управління України.

Виклад основного матеріалу. Повернення військовополонених після обміну слід розглядати не лише як гуманітарний акт, а як комплексний управлінський цикл, у якому помилка «на стику» відомств часто має ціну, що вимірюється не паперами, а станом людини. Міжнародно-правову рамку такого циклу задає III Женевська конвенція 1949 р., яка прямо фіксує вимоги гуманного поводження, захисту гідності та логіку репатріації, а також інституційні механізми на кшталт інформаційних бюро; Додатковий протокол I (1977) деталізує статус і коло осіб, на яких поширюються відповідні гарантії. У сучасних тлумаченнях МКЧХ додатково акцентовано питання ментального здоров'я, етики медичної допомоги та захисту даних, що напряму впливає на дизайн процедур «після звільнення», а не лише «під час утримання» [1; 2]. На національному рівні базовими є норми, що визначають статус осіб, позбавлених особистої свободи внаслідок агресії, механізм встановлення факту позбавлення свободи, соціальні гарантії та ведення реєстру [3; 4]. Окремого значення набуває інституційна координація: постановою Уряду утворено Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими, а подальші зміни розширили мандат на цивільних осіб і зниклих безвісти; інструменти прозорості доповнені створенням громадської ради [5; 6]. Реалізація гарантій у практичній площині спирається також на підзаконні процедури та сервісну навігацію для людини, зокрема через урядові порядки/положення і цифрові довідкові сервіси [7]. Ключовим кроком у формалізації саме «постобмінного» відновлення стала постанова, що описує послідовність постізоляційних, реінтеграційних, відновлювальних і супровідних заходів, а також розподіляє виконавців залежно від категорії звільнених осіб [8; 9]. Паралельно діють нормативні акти, які регламентують передачу/обмін та порядок тримання військовополонених, а також загальні закони соціального захисту військовослужбовців і ветеранів, що задають рамку для довготривалої підтримки [10; 11; 12]. У сукупності ці документи створюють «скелет» процесу, але саме на рівні міжвідомчих переходів і сервісної логіки нерідко виникають розриви, які й потребують управлінської моделі, а не лише декларації. Емпіричне тло проблеми робить вимогу цілісності не теоретичною, а практичною. За зведеними даними станом на травень 2025 р. відбулося 67 обмінів, а загальна кількість повернутих осіб сягнула 5 757; у 2024 р. зафіксовано 11 обмінів і 1 358 повернутих

(із посиланням на щорічну доповідь Омбудсмана), водночас у різні періоди наводяться оцінки чисельності осіб, позбавлених волі [13; 14; 15]. Паралельно правозахисний і моніторинговий контур фіксує системні порушення прав: зокрема, дані Моніторингової місії ООН з прав людини щодо поширеності катувань, а також інформацію про позасудові страти полонених; додатково вказується на утримання в пенітенціарних установах замість спеціалізованих таборів, що прямо суперечить логіці III Конвенції [16; 17]. Тут «фрагментарність» означає не лише бюрократію, а ризик повторної травматизації через неузгоджені дії та різну якість послуг. Соціально-психологічний вимір повернення підсилює аргумент на користь людиноцентричної організації процесу. Наводяться дані щодо проблем працевлаштування ветеранів і окремі оцінки ефективності традиційних підходів до лікування ПТСР, а також факти запуску центрів розвитку ветеранів і програм психологічної реабілітації із залученням підходів НАТО [18; 19; 20]. Окремі емпіричні матеріали (конфіденційні опитування звільнених; фіксація «нового ряду проблем» у роботі зі звільненими) підкреслюють поєднання фізичних і психологічних травм, виснаження та нерівномірність якості медичних послуг між регіонами [21; 17]. Академічні дослідження також пропонують етапність реінтеграції та підкреслюють потребу індивідуалізації відновлення, що добре узгоджується з управлінською логікою «єдиного маршруту» для людини за збереженням індивідуальних рішень [22; 23; 24; 25]. Водночас проблема має і ширший правовий та міжнародно-організаційний контекст. Поряд із національними джерелами, уваги заслуговують спеціальні правові огляди статусу військовополонених, аналітичні матеріали МКЧХ щодо застосування III Женевської конвенції в сучасних конфліктах, а також підходи міжнародних організацій до організації репатріації й реінтеграції, де принципи добровільності, гідності та безперервності послуг операціоналізовані як управлінська методологія [26; 27; 28; 29]. Саме тому завдання статті полягає не у повторенні норм, а у конструюванні зрозумілої інституційно-процесної моделі прийому після обміну, яка «зшиває» правові гарантії, міжвідомчу координацію і сервісну навігацію в один передбачуваний для людини маршрут.

Переходячи до теоретичного підґрунтя, доцільно окреслити концепти людиноцентричності, інституційного дизайну та ризик-орієнтованого управління, які визначають архітектуру такого підходу.

Матеріали та методи. Матеріали дослідження становлять: (1) міжнародно-правові акти у сфері поводження з військовополоненими та їх офіційні тлумачення [1; 2; 27]; (2) національне законодавство і підзаконні акти України щодо обміну, тримання, встановлення факту позбавлення свободи та післязвільнювальних відновлювальних заходів [3–12]; (3) відкриті статистичні й аналітичні дані про динаміку обмінів, порушення прав і параметри реінтеграції/реабілітації [13–21].

Методологічно застосовано системний та інституційний підходи для опису архітектури взаємодії акторів (КМУ, профільні міністерства, силові органи, медичні та соціальні служби, місцеве самоврядування, громадський сектор) і механізмів підзвітності [5; 8]. Процесний підхід використано для побудови «маршруту клієнта» (customer journey) звільненої особи від моменту передачі до довгострокового супроводу, з фіксацією точок прийняття рішень та ризиків повторної травматизації [8; 29].

Таблиця 1
Нормативно-правова база прийому військовополонених після обміну

№	Назва нормативно-правового акта	Реквізити	Ключові положення
1	III Женевська конвенція про поводження з військовополоненими	від 12.08.1949; ратифікована УРСР 03.07.1954	Гуманне поводження (ст. 13), захист гідності (ст. 14), право на репатріацію (ст. 118), Національне інформаційне бюро (ст. 122–123)
2	Додатковий протокол I до Женевських конвенцій	від 08.06.1977	Розширення переліку осіб із правом на статус військовополоненого (ст. 44–45)
3	Закон України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей»	від 26.01.2022 № 2010-IX; ред. від 04.04.2025	Порядок встановлення факту позбавлення свободи; соціальні гарантії (грошова допомога, санаторне лікування, освітні пільги); Єдиний реєстр
4	Постанова КМУ «Деякі питання виконання Закону № 2010-IX»	від 15.11.2022 № 1281	Положення про Комісію з встановлення факту; Порядок призначення та виплати допомоги; Порядок ведення Єдиного реєстру
5	Постанова КМУ «Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими»	від 11.03.2022 № 257; зміни від 27.02.2024	Тимчасовий допоміжний орган Уряду; координація обміну, утримання, реінтеграції; розширення на цивільних осіб (2024); Громадська рада (листопад 2024)
6	Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів...»	від 15.03.2024 № 296	Чотири етапи реінтеграції: постізоляційні, реінтеграційні, відновлювальні, супровідні заходи; вимоги до центрів реінтеграції; розподіл відповідальності (Міноборони, МВС, СБУ, УДО, СЗР)

№	Назва нормативно-правового акта	Реквізити	Ключові положення
7	Постанова КМУ «Про затвердження Порядку здійснення передачі військовополонених...»	від 12.04.2022 № 441	Формальна процедура обмінів військовополонених
8	Постанова КМУ «Про затвердження Порядку тримання військовополонених»	від 05.04.2023 № 413	Регламентація умов тримання військовополонених
9	Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»	від 20.12.1991 № 2011-ХІІ	Рамковий закон соціального захисту військовослужбовців; довготривала підтримка
10	Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	від 22.10.1993 № 3551-ХІІ	Статус ветеранів війни; гарантії соціального захисту

Джерело: розроблено авторами

Примітка. Табл. 1 укладено автором на підставі аналізу нормативно-правових актів [1–12]. Аналітичні процедури включали: контент-аналіз норм із виділенням обов’язкових процедур і сервісних гарантій; порівняльне зіставлення повноважень і відповідальності інституцій; побудову матриці «функція–виконавець–інструмент» та візуалізацію ключових індикаторів середовища прийому/реінтеграції на підставі доступних даних [13; 16; 18]. Узагальнення виконано із дотриманням принципів мінімізації персональних даних та етичної обережності щодо опису травматичного досвіду [2].

У розділі «Матеріали та методи» Рисунок 1 використано як методичний інструмент візуалізації процесу (process mapping) та інституційного дизайну прийому звільнених військовополонених після обміну. Логіка схеми спирається на міжнародно-правові стандарти гуманного поводження та захисту гідності, які задають рамку для будь-яких процедур «після звільнення» [1; 2], а також на національні порядки реінтеграційних і відновлювальних заходів та розподіл повноважень між суб’єктами сектору безпеки, медицини й соціального захисту [8; 10–12]. Окремий методичний акцент зроблено на координації міжвідомчих переходів через визначений центр відповідальності, що відповідає інституційній логіці координації на державному рівні [5; 6] і принципу безперервності послуг у підходах до реінтеграції [29].

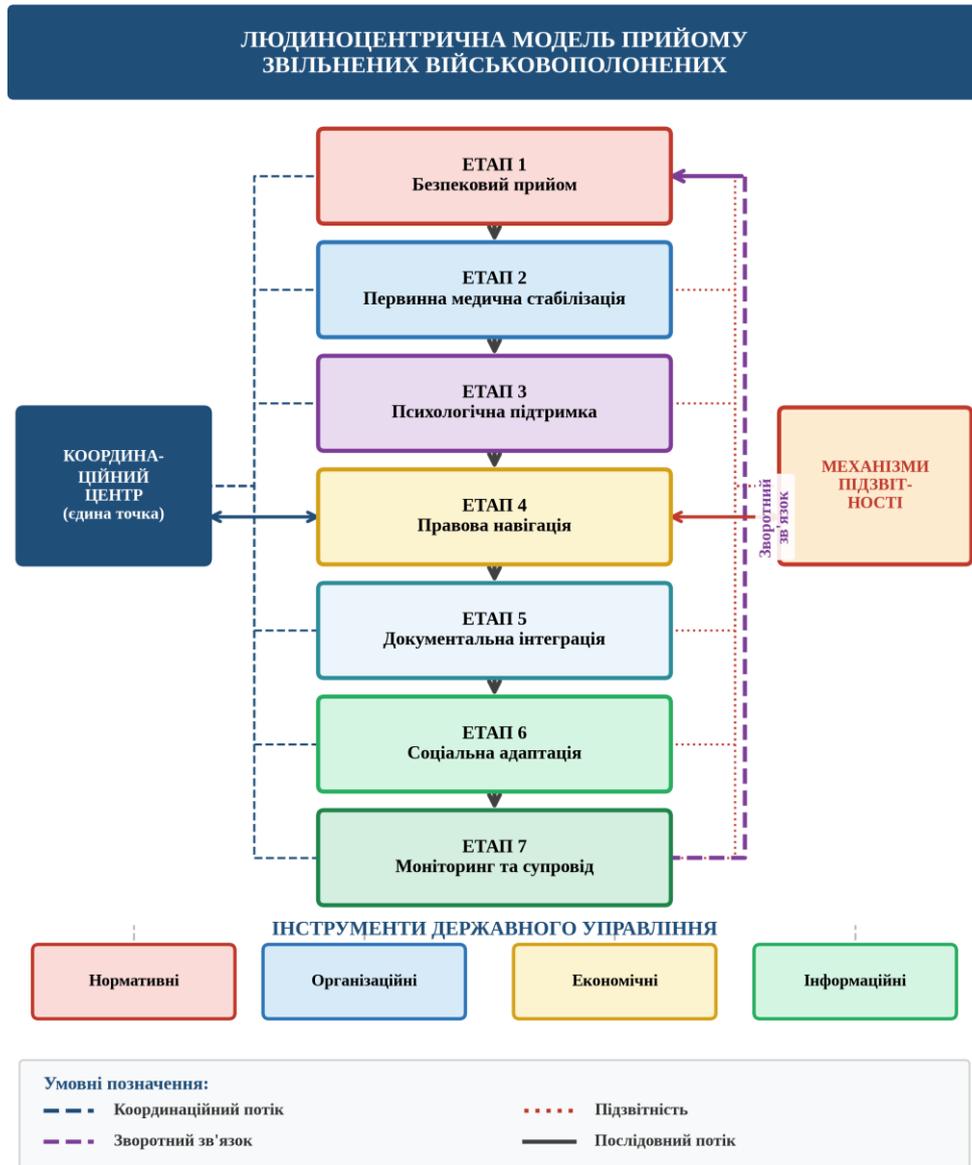

Рисунок 1. Інтегрована людиноцентрична управлінська модель прийому звільнених військовополонених: сім послідовних етапів, координація та механізми підзвітності.

Рис. 1. Людиноцентрична модель прийому звільнених військовополонених: етапи сервісного маршруту, координація та підзвітність

Джерело: розроблено авторами

Схема відображає послідовний маршрут підтримки особи від «першого контакту» до довготривалого супроводу й моніторингу. Етап 1 («безпековий прийом») задає стартові умови безпеки та первинної фіксації події звільнення відповідно до формалізованих процедур передачі/обміну [10]. Етап 2 («первинна медична стабілізація») та етап 3 («психологічна підтримка») трактуються як критичні точки ризику, оскільки саме тут найвищі загрози повторної травматизації і втрати безперервності допомоги; методично це обґрунтовано сучасними

акцентами на ментальному здоров'ї та етиці допомоги у тлумаченнях гуманітарних стандартів [2; 27]. Етап 4 («правова навігація») і етап 5 («документальна інтеграція») інтерпретуються як блоки сервісної навігації прав і процедур: вони забезпечують перехід від «факту звільнення» до юридично визначеного статусу та доступу до гарантій, передбачених законодавством і підзаконними механізмами [3; 4; 7]. Етап 6 («соціальна адаптація») та етап 7 («моніторинг і супровід») відображають перехід до відновлення і тривалої підтримки, що узгоджується з логікою поетапності реінтеграційних і супровідних заходів після звільнення [8; 9; 12]. Методична цінність Рисунка 1 у межах «Методів» полягає в тому, що схема одночасно показує (а) «послідовний потік» дій (що саме робиться і в якій логіці), (б) «координаційний потік» між інституціями через координаційний центр як «єдину точку» синхронізації рішень, що відповідає інституційній практиці координації на рівні держави [5; 6], та (в) «зворотний зв'язок/підзвітність» як механізм контролю якості виконання процедур і корекції маршруту допомоги без перевантаження особи бюрократією [8]. Нижній блок «інструменти державного управління» у схемі використано як аналітичну рамку для подальшої інтерпретації, які саме регуляторні, організаційні, економічні та інформаційні інструменти забезпечують реалізацію кожного етапу [8; 11; 12]. Така операціоналізація створює підґрунтя для розділу «Результати», де вже можна предметно показати: які інституційні розриви закриває модель, як зменшується фрагментація рішень і які показники доцільно застосовувати для оцінювання узгодженості міжвідомчої взаємодії та стійкості реінтеграції [8; 29]. Застосований у дослідженні комплекс матеріалів і методів забезпечив побудову цілісної інституційно-процесної рамки прийому звільнених військовополонених після обміну на перетині міжнародних стандартів, національного регулювання та відкритих аналітичних даних. Джерельну базу сформовано з міжнародно-правових актів і тлумачень, національних законів і підзаконних процедур, а також зі статистичних та аналітичних матеріалів, які описують динаміку обмінів, типові порушення прав і параметри реінтеграції/реабілітації. Методологічне поєднання системного, інституційного та процесного підходів дало змогу, з одного боку, узгодити ролі акторів і механізми підзвітності, а з іншого – формалізувати «маршрут клієнта» від моменту передачі до довготривалого супроводу з фіксацією критичних точок і ризиків вторинної травматизації. Аналітичні процедури (контент-аналіз норм, зіставлення повноважень, побудова матриці «функція–виконавець–інструмент», узагальнення з етичною обережністю та мінімізацією персональних даних) забезпечили відтворюваність логіки моделі та коректність інтерпретації нормативних вимог. Узагальнювальним методичним результатом розділу є операціоналізація управлінського алгоритму у вигляді двох взаємодоповнювальних артефактів: Таблиці 1 як «нормативного каркасу» процедур і відповідальностей та Рисунка 1 як інструмента процесної візуалізації й інституційного дизайну прийому (координація, підзвітність, зворотний зв'язок). Саме ця операціоналізація створює коректний перехід до розділу «Результати», де на її основі буде представлено авторське визначення моделі, діагностику структурних проблем і демонстрацію того, які інституційні розриви закриває запропонована архітектура та якими метриками доцільно оцінювати узгодженість міжвідомчої взаємодії і стійкість реінтеграції.

Результати. У цьому розділі подано результати застосування системного, інституційного та процесного підходів до конструювання людиноцентричної моделі прийому звільнених військовополонених після обміну. На основі зіставлення міжнародно-правових вимог гуманного поводження та репатріації з національним регулюванням постізоляційних/реінтеграційних заходів і практиками міжвідомчої координації сформовано узгоджену інституційно-процесну архітектуру маршруту «перший контакт – стабілізація – інтеграція – супровід» [1; 2; 5; 8; 29]. Далі результати розкриваються у двох взаємопов’язаних площинах: по-перше, як діагностика ключових управлінських розривів (фрагментація повноважень, нестача стандартизованих протоколів, бюрократичне перевантаження особи, ризики вторинної травматизації, слабка сервісна навігація та дефіцит механізмів зворотного зв’язку), а по-друге, як обґрунтування того, якими інструментами державного управління ці розриви можуть бути системно «закриті» в межах запропонованої моделі [8; 10–12]. Таким чином, розділ «Результати» демонструє не лише опис проблемного поля, а й логіку перетворення нормативних гарантій у керований алгоритм міжвідомчих дій із визначенням точок відповідальності та параметрів оцінювання якості реалізації.

Отримані результати дозволили конкретизувати авторське розуміння людиноцентричної моделі прийому звільнених військовополонених після обміну як інтегрованої системи управлінських рішень і процедур, спрямованих на гарантування безпеки, правової визначеності та соціальної стабілізації особи шляхом скоординованої взаємодії державних і партнерських інституцій у коротко- та довгостроковій перспективі. Такий підхід поєднує нормативну рамку гарантій із процесною логікою міжвідомчої координації та механізмами підзвітності [1; 2; 8]. Аналітична обробка відкритих статистичних джерел дозволила сформулювати узагальнену емпіричну картину масштабів обмінних процесів та пов’язаних соціально-психологічних ризиків, що подано в Таблиці 2.

Таблиця 2

Статистичні та аналітичні дані

№	Показник	Значення	Період	Джерело
1	Загальна кількість обмінів	67 обмінів	Станом на травень 2025 р.	Вікіпедія; Координаційний штаб [13]
2	Загальна кількість повернутих осіб	5 757 осіб	З початку повномасштабного вторгнення	Доповідь Омбудсмана за 2024 р. [14]
3	Обміни у 2024 р.	11 обмінів, 1 358 повернутих	2024 рік	Щорічна доповідь Уповноваженого ВРУ з прав людини [14]
4	Звільнені з полону на початок 2024 р.	2 828 осіб	Станом на січень 2024 р.	Зведені дані [15]
5	Кількість позбавлених волі	4 337 осіб (3 574 військових + 763 цивільних)	Станом на листопад 2023 р.	Координаційний штаб [15]

№	Показник	Значення	Період	Джерело
6	Поширеність катувань	95 % українських військовополонених зазнали катувань	Дані 2024 р.	Моніторингова місія ООН з прав людини [16]
7	Позасудові страти полонених	109 випадків у 2024 р.; 177 загалом	2024 рік (накопичувально)	Моніторингова місія ООН [16]
8	Рівень безробіття серед ветеранів	30,95 %	2024 рік	Міністерство у справах ветеранів [19]
9	Ефективність лікування ПТСР	Результат лише у ~1/3 амбулаторних пацієнтів	2023 рік	GLOBSEC [18]
10	Зловживання речовинами при нелікованому ПТСР	80 % осіб	2023 рік	GLOBSEC [18]
11	Пілотні Центри розвитку ветеранів	5 регіонів: Дніпро, Вінниця, Львів, Миколаїв, Київ	Літо 2023 р.	Міністерство у справах ветеранів [19]
12	Проект психологічної реабілітації (НАТО)	70 триденних тренінгів заплановано	Жовтень 2024 – квітень 2025 р.	АрміяInform [20]

Джерело: розроблено авторами

Примітка: дані наведено за відкритими джерелами; цифри можуть оновлюватися у зв'язку з продовженням обмінних процесів та уточненням звітності міжнародних моніторингових місій.

Представлені дані свідчать про високу інтенсивність обмінних процесів та значний масштаб потреб у медичній, психологічній і соціальній підтримці. Високий рівень зафіксованих катувань [16] та обмежена ефективність лікування ПТСР [18] формують підвищені вимоги до раннього психологічного втручання і довгострокового супроводу. Одночасно показники безробіття серед ветеранів [19] демонструють структурні бар'єри соціально-економічної реінтеграції. На підставі аналізу виявлено комплекс структурних проблем управлінського характеру. Фрагментація повноважень між органами влади ускладнює координацію та подовжує цикл прийняття рішень. Недостатня процесна визначеність, зокрема відсутність стандартизованих міжвідомчих протоколів, знижує передбачуваність маршруту допомоги. Бюрократичне перевантаження особи без системного супроводу створює ризики втрати довіри до інституцій. Висока ймовірність повторної психологічної травматизації потребує чітких клініко-організаційних алгоритмів. Обмежена інформаційна навігація щодо прав і гарантій зменшує доступність підтримки, тоді як слабкі механізми зворотного зв'язку унеможливають повноцінне оцінювання ефективності програм. Сукупність цих факторів підтверджує доцільність впровадження інтегрованої людиноцентричної моделі прийому, яка поєднує координаційний центр, стандартизований маршрут підтримки та систему підзвітності. Отримані результати створюють підґрунтя для подальшого обґрунтування управлінських рішень і визначення індикаторів оцінювання ефективності моделі в практиці державного управління.

Поглиблення результатів дослідження потребує візуалізації не лише процесної логіки прийому (що було представлено в розділі «Методи»), а й інституційної архітектури впровадження моделі в практику державного управління. З цією метою в розділі «Результати» подано узагальнену інтегровану управлінську конструкцію, що відображає взаємозв'язок блоків прийому, координаційного механізму, інструментів державного управління та системи оцінювання.

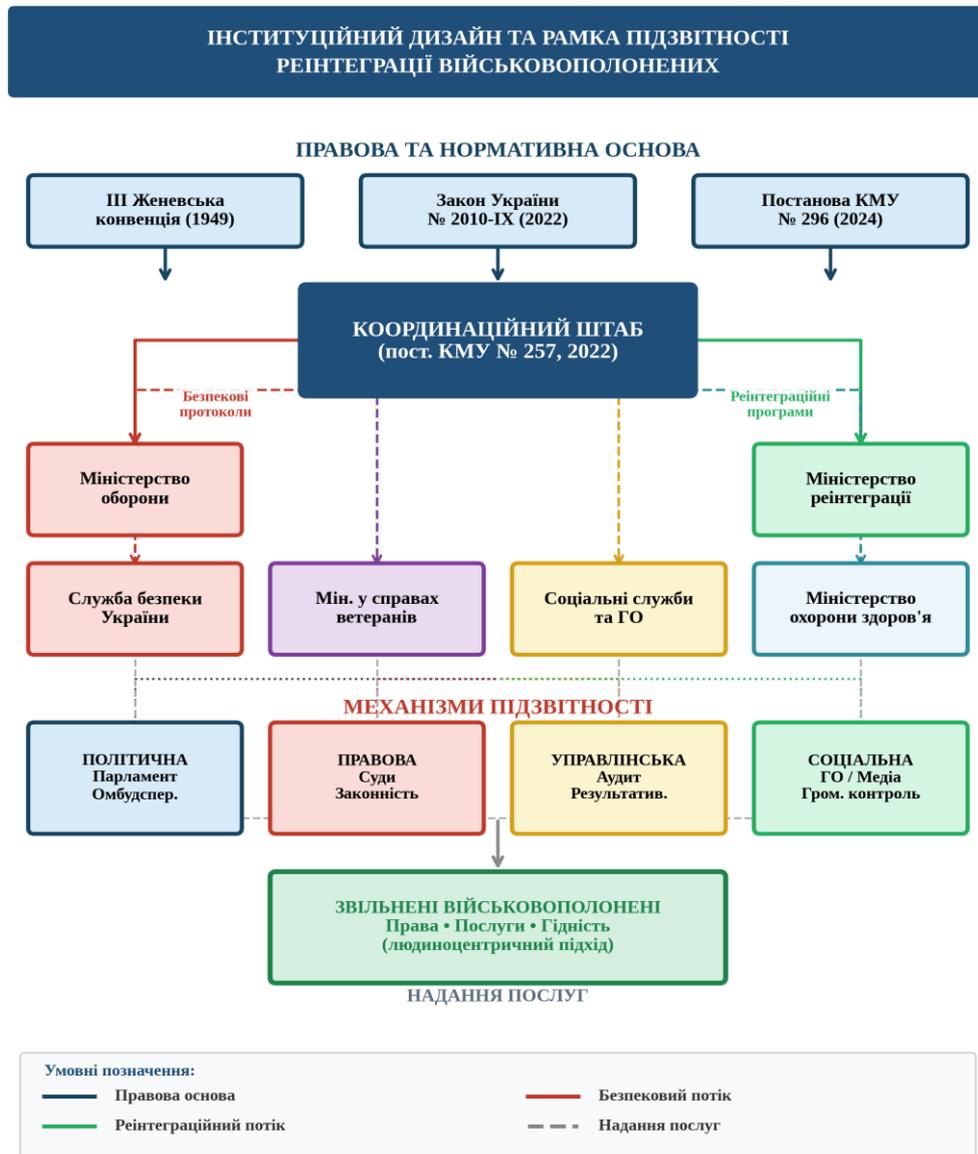

Рисунок 2. Інституційний дизайн та рамка підзвітності реінтеграції військовополонених: координація, ключові актори та механізми нагляду.

Рис. 2. Елементи інтегрованої моделі прийому звільнених осіб

Джерело: розроблено авторами

Рисунок 2 відображає узагальнену архітектуру впровадження людиноцентричної моделі у площині публічного управління. Якщо Рисунок 1 демонстрував маршрут особи, то Рисунок 2 фокусує увагу на структурі управлінського забезпечення цього маршруту.

У верхній частині моделі розташовано сім функціональних блоків прийому: безпековий прийом, первинна медична стабілізація, психологічна підтримка, правова навігація, документальна інтеграція, соціальна адаптація, моніторинг і супровід. Ці блоки відображають повний цикл взаємодії з особою після обміну та підтверджують системність підходу. Центральним елементом моделі виступає координаційний центр відповідальності, який виконує функцію інформаційного та організаційного вузла. Саме через нього здійснюється синхронізація дій між Міноборони, МВС, СБУ, МОЗ, Мінсоцполітики, місцевими органами влади та партнерськими структурами. Така конструкція усуває виявлену раніше фрагментацію повноважень і мінімізує ризики дублювання функцій. Нижній рівень моделі представлений блоком інструментів державного управління, які забезпечують реалізацію кожного з функціональних етапів. До них належать:

- нормативні інструменти (затвердження стандартів прийому, міжвідомчих регламентів, протоколів);
- організаційні (створення центрів реінтеграції, визначення відповідальних осіб);
- економічні (фінансування медичної, психологічної та соціальної підтримки);
- комунікаційні (інформування особи та її родини, сервісна навігація прав);
- технологічні (цифрові реєстри, платформи навігації, електронний обмін даними).

Окремим контуром у структурі моделі виділено систему підзвітності та оцінювання, що включає протокольну фіксацію дій, міжвідомчу звітність, аналіз своєчасності процедур і моніторинг результатів адаптації. Саме цей елемент перетворює модель із декларативної схеми на керований механізм. У результативному аспекті Рисунок 2 демонструє, що інтегрована модель не є сукупністю окремих заходів, а функціонує як замкнена управлінська система із зворотним зв'язком. Це дозволяє:

- скоротити часові лаги між етапами прийому;
- підвищити передбачуваність процедур для звільненої особи;
- забезпечити прозорість розподілу відповідальності;
- мінімізувати ризики повторної травматизації через неузгоджені дії інституцій;
- створити основу для вимірювання ефективності державної політики у сфері реінтеграції.

Таким чином, Рисунок 2 у розділі «Результати» виконує функцію концептуального підсумку дослідження: він матеріалізує авторське визначення людиноцентричної моделі та демонструє, як нормативна база, процесна логіка і управлінські інструменти інтегруються в єдину систему практичної реалізації.

Щоб перейти від опису проблемного поля до наочної демонстрації його масштабу та «критичних зон» для публічного управління, результати доповнено графічною інтерпретацією відкритих статистичних і моніторингових даних. Рисунок 3 узагальнює одночасно дві групи результатів: динаміку обмінів (як показник інтенсивності управлінського навантаження) та критичні індикатори

стану звільнених осіб і середовища реінтеграції (як пояснення, чому модель прийому має бути не фрагментарною, а інтегрованою) [13–20].

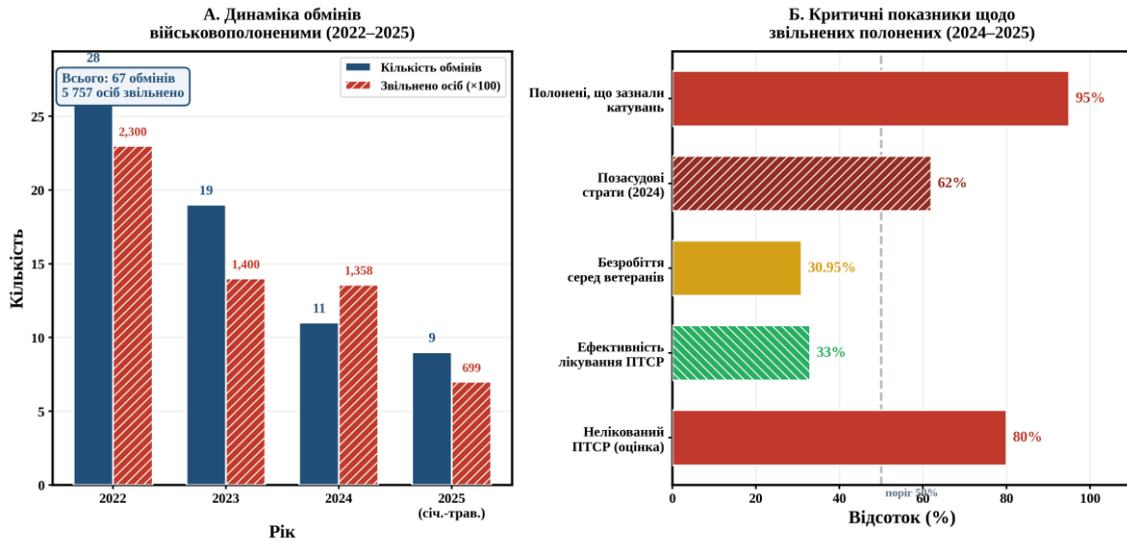

Рисунок 3. Динаміка обмінів військовополоненими та критичні показники реінтеграції (Україна, 2022–2025).
Джерела: Координаційний штаб; Моніторингова місія ООН з прав людини; GLOBSEC (2023); Мін. у справах ветеранів.

Рис. 3. Динаміка обмінів військовополоненими та критичні показники реінтеграції в Україні (2022–2025)

Джерело: розроблено авторами

Рисунок 3 складається з двох змістових панелей. Панель А відображає динаміку обмінів військовополоненими у 2022–2025 рр. (з уточненням, що дані за 2025 р. подано за період січень–травень) та демонструє, що обмінні процеси мають сталість і значну інтенсивність у часі, формуючи постійний потік осіб, які потребують прийому, стабілізації та подальшої підтримки [13; 14; 15]. Для результатів дослідження це є емпіричним підтвердженням: прийом після обміну не може розглядатися як «разова подія», а має бути організований як керований цикл із прогнозованими процедурами, ресурсним плануванням і координацією. Панель Б агрегує критичні показники щодо звільнених осіб і супровідних ризиків у 2024–2025 рр. і показує, що управлінська задача виходить далеко за межі формальної передачі/обміну. Висока поширеність катувань серед українських військовополонених, зафіксована міжнародним моніторингом, є аргументом на користь пріоритетності ранньої медичної стабілізації та психосоціальної підтримки як обов’язкових компонентів прийому [16]. Дані про позасудові страти полонених вказують на підвищені вимоги до документування, правової навігації та процедур фіксації порушень як частини сервісного маршруту [16]. Показники, що характеризують соціально-економічний вимір повернення (зокрема працевлаштування), підкреслюють необхідність переходу від «короткої допомоги» до довготривалої адаптації та супроводу [19]. Окремо важливим результатом є зв’язка індикаторів, пов’язаних із ПТСР: обмежена ефективність стандартного амбулаторного лікування та ризику супутніх проблем за відсутності належної терапії підтверджують потребу в багаторівневій системі психологічної допомоги з моніторингом і маршрутизацією, а не одноразовими заходами [18]. У підсумку Рисунок 3 у розділі «Результати» виконує доказову функцію: він показує, що одночасна дія двох факторів – масштабності обмінів і високої концентрації медико-

психологічних та правових ризиків – робить інтегровану людиноцентричну модель прийому не бажаною опцією, а управлінською необхідністю. Саме тому подальший виклад результатів логічно переходить до обґрунтування інтегрованої управлінської моделі (координаційний центр, підзвітність, інструменти державного управління та метрики оцінювання), яка «зшиває» ці дані в керований алгоритм міжвідомчих дій [8; 10–12].

Виявлені структурні розриви (фрагментація повноважень, слабка процесна визначеність, ризики вторинної травматизації та дефіцит сервісної навігації) вимагають не лише концептуальної моделі прийому, а впроваджуваного управлінського рішення з часовими межами, наборами заходів і зрозумілими критеріями контролю якості. Саме таким «пакетом впровадження» виступає модель реінтеграційного шляху, побудована на вимогах постанови КМУ № 296 (2024) і розширена авторськими елементами процесного менеджменту та оцінювання.

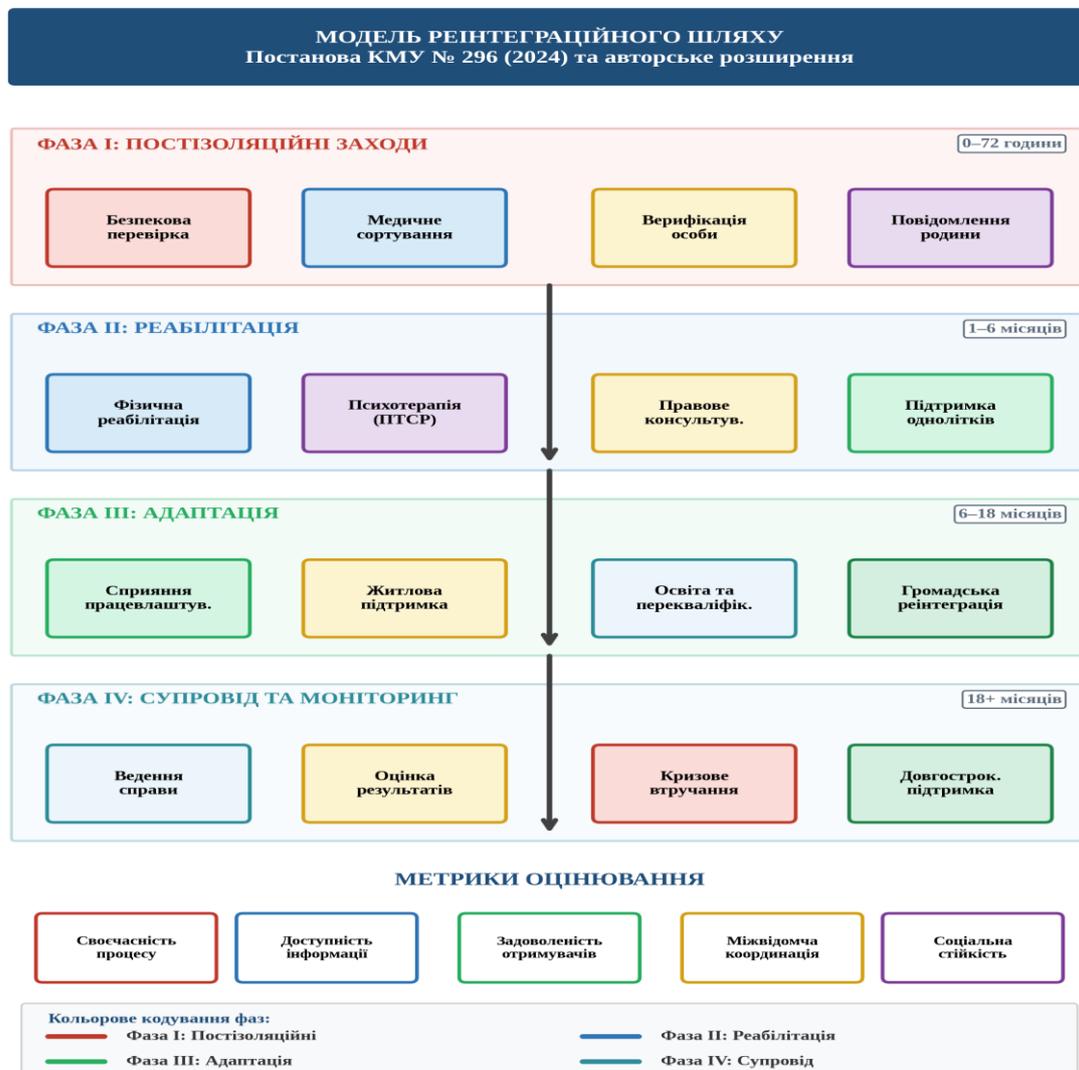

Рис. 4. Чотирифазна модель реінтеграційного шляху звільнених військовополонених за постановою КМУ № 296 (2024) з метриками оцінювання (пропозиція для впровадження)

Джерело: розроблено авторами

Рисунок 4 формалізує реінтеграцію як керований управлінський цикл із чотирьох фаз, де кожна фаза має власний часовий горизонт, типовий набір інтервенцій і очікуваний результат. На відміну від описових підходів, ця схема може бути безпосередньо використана для розроблення міжвідомчих протоколів і стандартів прийому, оскільки задає «що саме» і «коли саме» має бути забезпечено державою та партнерами в межах єдиного маршруту. Базова структура фаз відповідає логіці Порядку проведення відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів, заходів з адаптації, підтримки (супроводу) після звільнення, затвердженого постановою КМУ № 296 [8; 9]. Фаза I (0–72 години) визначена як постізоляційний «вхід» у систему та включає безпекову перевірку, медичне сортування, верифікацію особи та повідомлення родини. Управлінський сенс цієї фази – забезпечити одночасно безпеку, первинну медичну стабілізацію і мінімізацію інформаційного вакууму для сім'ї, що зменшує ризики хаотичних дій та повторної травматизації на старті маршруту [8]. Для впровадження це означає необхідність стандартизованого протоколу «перші 72 години» з визначеними відповідальними, мінімальним пакетом даних та правилами обміну інформацією між суб'єктами [5; 8]. Фаза II (1–6 місяців) відображає етап реабілітації та містить фізичну реабілітацію, психотерапію (у т.ч. роботу з ПТСР), правове консультування та підтримку однолітків. Це є прямою реакцією на емпіричні дані про високу поширеність катувань і наслідків полону, а також на обмежену ефективність стандартних підходів до лікування ПТСР без системної маршрутизації та довгострокового супроводу [16; 18]. У площині державної політики ця фаза вимагає «зшивання» медичних і психологічних послуг з правовою навігацією (статус, гарантії, документування порушень), щоб людина не залишалася сам-на-сам із процедурними бар'єрами [3; 4; 7; 8]. Фаза III (6–18 місяців) визначена як адаптаційна і включає сприяння працевлаштуванню, житлову підтримку, освіту/перекваліфікацію та громадську реінтеграцію. Її управлінське значення полягає в переході від «відновлення після полону» до «відновлення соціальної ролі», що критично на тлі зафіксованих проблем працевлаштування ветеранів і ризиків соціальної дезадаптації [19]. Для практики впровадження ця фаза потребує інтеграції сервісів Мінветеранів/соціального захисту з місцевими програмами зайнятості та освіти, а також із механізмами інформаційної навігації, щоб гарантії були не декларацією, а реально доступним інструментом [7; 11; 12; 19]. Фаза IV (18+ місяців) окреслює супровід і моніторинг як довгострокову функцію системи: ведення справи (case management), оцінювання результатів, кризове втручання та довготривалу підтримку. На рівні впровадження це є ключовою інновацією, оскільки саме слабкість механізмів зворотного зв'язку та оцінювання часто робить політику «невидимою» – неможливо довести, що допомога була своєчасною і достатньою. Постанова № 296 прямо задає логіку підтримки/супроводу, а схема на Рисунку 4 операціоналізує її в управлінський контур, орієнтований на сталість результатів [8; 9]. Окремим результатом-пропозицією Рисунок 4 вводить систему метрик оцінювання як обов'язковий компонент впровадження. Запропоновано оцінювати модель не «кількістю заходів», а якістю управлінського циклу за п'ятьма групами показників: своєчасність процесу, доступність інформації, задоволеність отримувачів, міжвідомча координація та соціальна стійкість. Така рамка узгоджується з підходом до оцінювання якості реалізації без використання недоведених числових

індикаторів і створює основу для подальшого емпіричного вимірювання ефективності (пілотування, аудит маршрутів, аналіз «вузьких місць») [8; 29]. У підсумку Рисунок 4 у розділі «Результати» слід трактувати як повноцінну пропозицію для впровадження: він перетворює нормативно задану ідею реінтеграції на структурований дорожній план із фазами, наборами інтервенцій і контуром оцінювання. Це дозволяє перейти від фрагментарних практик до стандартизованої міжвідомчої моделі, де результат вимірюється не обсягом бюрократії, а тим, наскільки передбачуваним, безпечним і «людиноцентричним» є шлях звільненої особи.

Дискусія. Запропонована людиноцентрична модель прийому звільнених військовополонених концептуально зсуває фокус із «факту обміну» на керований управлінський цикл із чіткими переходами між етапами та відповідальністю за результат для людини. Її сильна сторона полягає в тому, що модель одночасно «зшиває» міжнародно-правову рамку гуманного поводження та захисту гідності [1; 2], національні процедури обміну й післязвільнювальних заходів [8–12] і емпіричні ризики (катування, травматичний досвід, бар'єри адаптації), які роблять фрагментарність дій небезпечною не лише адміністративно, а й клінічно та соціально [16; 18; 19]. Разом із тим, практична реалізація моделі неминуче стикається з викликом балансу стандартизації та гнучкості. Стандартизація необхідна для того, щоб мінімізувати «розриви на стику» відомств і зменшити адміністративне навантаження на звільнену особу через повторні опитування, дублювання довідок і неузгоджені маршрути [5; 8]. Водночас повернення з полону має індивідуальні профілі травми й потреб, тому надмірна «уніфікація» може знижувати якість допомоги. Оптимальним є підхід «стандартизований каркас + індивідуальний маршрут»: єдині протоколи для критичних фаз (перші 72 години, первинна медична стабілізація, базова правова навігація, мінімальний пакет сервісної інформації), але з можливістю різних траєкторій інтенсивності й тривалості реабілітації та супроводу залежно від оцінки стану і згоди особи [8; 22; 23]. Другий блок дискусійних питань стосується інституційної спроможності та ресурсів. Результати, узагальнені через статистичні й моніторингові дані, вказують на значну інтенсивність обмінів і водночас високий рівень травматичного досвіду у звільнених, що підвищує потребу у фахових медико-психологічних послугах, а не лише у формальному супроводі [13–16; 18]. Це означає, що модель має бути підкріплена ресурсним плануванням: кадровим (психологи/психотерапевти, медики, кейс-менеджери), інфраструктурним (центри реінтеграції, маршрутизація до спеціалізованих послуг) та фінансовим (стійке фінансування фаз II–IV), інакше ризик «модель є – практики нема» буде високим [8; 19]. Третій аспект – підзвітність і управління даними. В умовах війни інституції схильні оцінювати роботу за кількістю виконаних процедур, тоді як людиноцентричний підхід вимагає оцінки якості маршруту: своєчасність, доступність інформації, узгодженість міжвідомчої взаємодії, досвід отримувача послуг, стійкість соціальної адаптації [29]. При цьому критично важливими стають етичні вимоги захисту даних та медичної етики, які підкреслюються у сучасних тлумаченнях гуманітарних стандартів [2]. Тому цифровізація має розв'язувати не лише задачу швидкості, а й задачу довіри: мінімізація персональних даних, контроль доступів, фіксація підстав обміну даними та прозорі правила використання інформації. Перспективним напрямом розвитку моделі є цифровізація сервісної навігації (єдині довідкові маршрути прав і послуг, «одна

точка входу», статуси проходження процедур) та формалізоване партнерство з громадськими організаціями, які часто закривають прогалини підтримки на етапах реабілітації та адаптації. Інституційно це може бути реалізовано через стандартизовані механізми залучення партнерів (погоджені протоколи взаємодії, вимоги до якості послуг, інтеграція у маршрут кейс-менеджменту) при збереженні державою функцій координації і підзвітності [5; 8]. Таким чином, дискусія підтверджує: запропонована модель є методологічно обґрунтованою та практично релевантною, однак її ефективність залежить від трьох умов – нормативного закріплення міжвідомчих процедур, ресурсного забезпечення фаз II–IV та запровадження етичної системи даних і метрик оцінювання. Саме ці умови визначають, чи перетвориться модель із правильної схеми на реально працюючий сервісний маршрут, що логічно підводить до узагальнених висновків.

Висновки. Людиноцентрична модель прийому звільнених військовополонених після обміну, обґрунтована в роботі, підтверджує доцільність переходу від фрагментарних відомчих практик до цілісного управлінського циклу, де ключовим результатом є не «виконання процедур», а безпечний, передбачуваний і гідний шлях людини від моменту звільнення до стабільної соціальної реінтеграції. Модель концептуально спирається на міжнародно-правові гарантії гуманного поводження та репатріації [1; 2] і операціоналізує національні механізми постізоляційних, реінтеграційних, відновлювальних і супровідних заходів, закріплені в нормативній базі України [8–12]. Практичним внеском дослідження є те, що запропонована модель формує інституційно-процесний «каркас» прийому: визначає послідовність етапів, фіксує точки прийняття рішень, розподіляє ролі та відповідальність між суб'єктами і вводить механізми підзвітності та зворотного зв'язку. Це прямо адресує виявлені структурні проблеми – фрагментацію повноважень, дефіцит стандартизованих протоколів, бюрократичне перевантаження звільненої особи та слабку сервісну навігацію – і знижує ризики «розривів на стику» інституцій, які в умовах травматичного досвіду можуть перетворюватися на повторну травматизацію або втрату доступу до допомоги [5; 8]. Дані, узагальнені в результатах, підтверджують, що обмінні процеси мають суттєвий масштаб і супроводжуються високою концентрацією медико-психологічних і правових ризиків, зокрема щодо наслідків катувань та ПТСР [16; 18]. У цьому контексті модель має значення не лише як концепція, а як пропозиція до впровадження: вона дозволяє планувати ресурси, забезпечувати безперервність допомоги та переводити реінтеграцію в режим керованого сервісу з «єдиним маршрутом» для людини й мінімізацією дублювань процедур. Окремим висновком є те, що ефективність моделі визначається не декларативними цілями, а управлінськими умовами реалізації. До таких умов належать нормативне закріплення міжвідомчих протоколів, ресурсне забезпечення фаз реабілітації, адаптації та довгострокового супроводу, а також етична система управління даними (мінімізація персональних даних, контроль доступів, обґрунтованість обміну інформацією), що відповідає сучасним гуманітарним підходам і вимогам довіри [2; 8]. З погляду очікуваного суспільного ефекту впровадження людиноцентричної моделі має потенціал підвищити довіру до державних інституцій через прозорий розподіл відповідальності, передбачуваність процедур і зрозумілу навігацію прав та послуг. У довгостроковій перспективі це сприятиме стабільнішій реінтеграції звільнених осіб, зменшенню соціальної напруги та раціональнішому використанню ресурсів держави й партнерів завдяки узгодженій

міжвідомчій взаємодії [8; 11; 12]. Напрями подальших досліджень пов'язані насамперед із емпіричною верифікацією ефективності моделі. Перспективним є збір і аналіз даних щодо проходження фаз реінтеграційного шляху (своєчасність процедур, безперервність послуг, показники повернення до навчання/праці, потреба в кризових втручаннях, стабільність соціальної адаптації) з урахуванням етичних обмежень та захисту даних [2; 29]. Також доцільним є порівняльний аналіз міжнародних практик репатріації та реінтеграції з адаптацією найкращих підходів до українського правового поля та інституційних умов, зокрема щодо стандартів сервісної навігації та моделей кейс-менеджменту [28; 29].

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153 (дата звернення: 01.03.2026).
2. Протокол додатковий до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 08 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199 (дата звернення: 01.03.2026).
3. Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей : Закон України від 26.01.2022 № 2010-IX. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2010-20> (дата звернення: 01.03.2026).
4. Деякі питання виконання Закону України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» : постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2022 № 1281. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-vikonannya-zakonu-ukrayini-pro-soci-a1281> (дата звернення: 01.03.2026).
5. Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими : постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2022 № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/257-2022-p> (дата звернення: 01.03.2026).
6. Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими : нормативно-правові акти. Офіційний вебсайт. URL: <https://koordshtab.gov.ua/legal-base> (дата звернення: 01.03.2026).
7. Встановлення факту позбавлення особи особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України. Гід онлайн Дія. URL: <https://guide.diiia.gov.ua/> (дата звернення: 01.03.2026).
8. Про затвердження Порядку проведення відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів, заходів з адаптації, підтримки (супроводу) осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, після їх звільнення : постанова Кабінету Міністрів України від 15.03.2024 № 296. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-provedennia-vidnovliuv-a296> (дата звернення: 01.03.2026).

9. Уряд затвердив Порядок заходів із реінтеграції, адаптації та підтримки звільнених з полону. Кабінет Міністрів України. 15.03.2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyyv-poriadok-zakhodiv-iz-reintehratsii-adaptatsii-ta-pidtrymky-zvilnenykh-z-polonu> (дата звернення: 01.03.2026).
10. Про затвердження Порядку здійснення передачі військовополонених ворогів державі-агресору та звільнення оборонців України : постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2022 № 441. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/441-2022-p> (дата звернення: 01.03.2026).
11. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 15.
12. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 45.
13. Список обмінів військовополоненими під час російського вторгнення в Україну. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 01.03.2026).
14. Верховна Рада заслухала щорічну доповідь Уповноваженого з прав людини за 2024 рік. Офіційний портал Верховної Ради України. 01.05.2025. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/261673.html> (дата звернення: 01.03.2026).
15. Клименко І. Інноваційні підходи до реабілітації військовополонених та мешканців тимчасово окупованих територій. Психіатрія, неврологія та медична психологія. 2024. Т. 11, № 1(23). С. 50–56. DOI: <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2024-23-06>.
16. Права людини в секторі безпеки і оборони. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. 2022. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2022/prava-liudyny-v-sektori-bezpeky-i-oborony> (дата звернення: 01.03.2026).
17. Уряд схвалив постанову щодо комплексного відновлення військових, звільнених із полону. Громадське. 15.03.2024. URL: <https://hromadske.ua/posts/uryad-shvaliv-postanovu-shodo-kompleksnogo-vidnovlennya-vijskovih-zvilnenih-z-polonu> (дата звернення: 01.03.2026).
18. Шрами на їх душах: ПТСР та ветерани України. GLOBSEC. 2023. URL: <https://www.globsec.org/> (дата звернення: 01.03.2026).
19. Психічне здоров'я та працевлаштування ветеранів: стан і рекомендації міжнародних організацій. Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія». 2025. URL: <https://journals.academ.vinnica.ua/> (дата звернення: 01.03.2026).
20. У ЗСУ розпочався новий етап проєкту з психологічної реабілітації військовослужбовців. АрміяInform. 04.11.2024. URL: <https://armyinform.com.ua/> (дата звернення: 01.03.2026).
21. Обмін полоненими : інформаційна сторінка МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/news/obmin-polonenimi> (дата звернення: 01.03.2026).
22. Психологічні аспекти полону та процесу адаптації після звільнення. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2024. Вип. 19. С. 93–101. URL: http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/19_2024/15.pdf.

23. Клименко І. Інноваційні підходи до реабілітації військовополонених та мешканців тимчасово окупованих територій. Психіатрія, неврологія та медична психологія. 2024. Т. 11, № 1(23). С. 50–56.
24. Куркова К. М., Луценко-Миськів Л. І. Соціальна адаптація військовослужбовців у післявоєнний період. Публічне документознавство та управління. 2024. № 1. С. 309–320. URL: https://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2024/45.pdf.
25. Крук І. М., Григус І. М. Сучасний погляд на психологічну реабілітацію військовослужбовців з посттравматичним стресовим розладом. *Rehabilitation and Recreation*. 2023. № 15. URL: <https://health.nuwm.edu.ua/index.php/rehabilitation/article/view/339>.
26. Тома М. Г. Правовий статус військовополонених: національний та міжнародно-правовий аспект. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/353070>.
27. Prisoners of war in contemporary armed conflict: Interpreting the Third Geneva Convention 70+ years after its negotiation. *Humanitarian Law & Policy Blog*. ICRC. 11.08.2022. URL: <https://blogs.icrc.org/> (дата звернення: 01.03.2026).
28. Handbook for Repatriation and Reintegration Activities. Geneva : UNHCR, 2004. URL: <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/411786694.pdf>.
29. UNHCR Handbook for Repatriation and Reintegration Activities. Geneva : UNHCR, 2004. URL: <https://www.unhcr.org/media/handbook-repatriation-and-reintegration-activities-complete-handbook>.

REFERENCES

1. International Committee of the Red Cross. (1949). *Geneva Convention relative to the treatment of prisoners of war (12 August 1949)*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153
2. International Committee of the Red Cross. (1977). *Protocol additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the protection of victims of international armed conflicts (Protocol I)*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). *Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst osib, stosovno yakyykh vstanovleno fakt pozbavlennia osobystoi svobody vnaslidok zbroinoi ahresii proty Ukrainy, ta chleniv yikhnykh simei* [On social and legal protection of persons deprived of personal liberty due to armed aggression against Ukraine and their family members]. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2010-20>
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). *Deiaki pytannia vykonannia Zakonu Ukrainy «Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst osib, stosovno yakyykh vstanovleno fakt pozbavlennia osobystoi svobody vnaslidok zbroinoi ahresii proty Ukrainy, ta chleniv yikhnykh simei»* (Resolution No. 1281). <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-vikonannya-zakonu-ukrayini-pro-soci-a1281>
5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). *Pro utvorennia Koordynatsiinoho shtabu z pytan povodzhennia z viiskovopolonenyi* (Resolution No. 257). <https://zakon.rada.gov.ua/go/257-2022-n>
6. Coordination Headquarters for the Treatment of Prisoners of War. (n.d.). *Normatyvno-pravovi akty*. <https://koordshtab.gov.ua/legal-base>

7. Diia. (n.d.). *Vstanovlennia faktu pozbavlennia osoby osobystoi svobody vnaslidok zbroinoi ahresii proty Ukrainy*. <https://guide.diia.gov.ua/>
8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia vidnovliuvalnykh (postizoliatsiinykh, reintehratsiinykh) zakhodiv...* (Resolution No. 296). <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-provedennia-vidnovliuv-a296>
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024, March 15). Uriad zatverdyyv poriadok zakhodiv iz reintehratsii, adaptatsii ta pidtrymky zvilnenykh z polonu. <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyyv-poriadok-zakhodiv-iz-reintehratsii-adaptatsii-ta-pidtrymky-zvilnenykh-z-polonu>
10. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). *Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia peredachi viiskovopolonenykh vorohiv derzhavi-ahresoru ta zvilnennia oborontsiv Ukrainy* (Resolution No. 441). <https://zakon.rada.gov.ua/go/441-2022-p>
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (1991). *Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simei*. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy.
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (1993). *Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu*. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy.
13. Wikipedia. (n.d.). *Spysok obminiv viiskovopolonenykh pid chas rosiiskoho vtorhnennia v Ukrainu*. <https://uk.wikipedia.org/>
14. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025, May 1). Verkhovna Rada zaslukhala shchorichnu dopovid Upovnovazhenoho z prav liudyny za 2024 rik. <https://www.rada.gov.ua/news/razom/261673.html>
15. Klymenko, I. (2024). Innovatsiini pidkhody do rehabilitatsii viiskovopolonenykh ta meshkantsiv tymchasovo okupovanykh terytorii. *Psykhiatriia, nevrolohiia ta medychna psykhologhiia*, 11(1), 50–56. <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2024-23-06>
16. Ombudsman of Ukraine. (2022). *Prava liudyny v sektori bezpeky i oborony*. <https://ombudsman.gov.ua/report-2022/prava-liudyny-v-sektori-bezpeky-i-oborony>
17. Hromadske. (2024, March 15). Uriad skhvalyyv postanovu shchodo kompleksnoho vidnovlennia viiskovykh, zvilnenykh iz polonu. <https://hromadske.ua/posts/uryad-shvaliv-postanovu-shodo-kompleksnogo-vidnovlennya-viiskovih-zvilnenih-z-polonu>
18. GLOBSEC. (2023). *Sharmy na yikh dushakh: PTSD ta veterany Ukrainy*. <https://www.globsec.org/>
19. Vinnytsia Academy of Continuing Education. (2025). Psykhichne zdorovia ta pratsevlashtuvannia veteraniv: stan i rekomendatsii mizhnarodnykh orhanizatsii. <https://journals.academ.vinnica.ua/>
20. ArmyInform. (2024, November 4). U ZSU rozpochavsia novyi etap proiektu z psykhologichnoi rehabilitatsii viiskovosluzhbovtziv. <https://armyinform.com.ua/>
21. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. (n.d.). *Obmin polonenymi*. <https://mvs.gov.ua/news/obmin-polonenimi>
22. Visnyk Lvivskoho Universytetu. (2024). Psykhologichni aspekty polonu ta protsesu adaptatsii pislia zvilnennia. http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/19_2024/15.pdf

23. Klymenko, I. (2024). Innovatsiini pidkhody do reabilitatsii viiskovopolonenykh ta meshkantsiv tymchasovo okupovanykh terytorii. *Psykhiaetriia, nevrolohiia ta medychna psykhologhiia*, 11(1), 50–56.
24. Kurkova, K. M., & Lutsenko-Myskiv, L. I. (2024). Sotsialna adaptatsiia viiskovosluzhbovtziv u pisliavoiennyi period. *Publichne dokumentoznavstvo ta upravlinnia*, 1, 309–320.
25. Kruk, I. M., & Hryhus, I. M. (2023). Suchasnyi pohliad na psykhologichnu reabilitatsiiu viiskovosluzhbovtziv z posttravmatychnym stresovym rozladom. *Rehabilitation and Recreation*, 15.
26. Toma, M. H. (2025). Pravovyi status viiskovopolonenykh: natsionalnyi ta mizhnarodno-pravovyi aspekt. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*.
27. International Committee of the Red Cross. (2022, August 11). Prisoners of war in contemporary armed conflict: Interpreting the Third Geneva Convention 70+ years after its negotiation. *Humanitarian Law & Policy Blog*.
28. United Nations High Commissioner for Refugees. (2004). *Handbook for repatriation and reintegration activities*. UNHCR.
29. United Nations High Commissioner for Refugees. (2004). *UNHCR handbook for repatriation and reintegration activities*. UNHCR.

Received (надійшла до редакції): 02.03.2026

Accepted (прийнята до друку): 17.03.2026

Published (опублікована): 25.03.2026